

Natuurtoets De Erven te Heesch

Onderzoek naar beschermde natuurwaarden

projectnr. 233354
revisie 00
12 augustus 2011

auteur

drs. ing. M.L. (Michel) Braad

Opdrachtgever

Gemeente Bernheze
T.a.v. mevr. A. van Uden
Postbus 19
5384 ZG HEESCH

datum vrijgave

12 augustus 2011

beschrijving revisie -

CONCEPT

goedkeuring

Ir. M. Korthorst

vrijgave

Ir. M.L.M. Stabel

Datum van uitgave:
12 augustus 2011

Contactadres:
Beneluxweg 7
4904 SJ Oosterhout
Postbus 40
4900 AA Oosterhout

Copyright © 2011

Ingenieursbureau Oranjewoud

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Inhoud

	blz.
1	Inleiding 3
1.1	Aanleiding 3
1.2	Wettelijk kader 4
1.3	Doel onderzoek..... 4
1.4	Werkwijze..... 4
1.5	Leeswijzer 5
2	Gebiedsbeschrijving 7
2.1	Huidige situatie 7
2.2	Bureaustudie natuurwaarden 7
2.3	Terreinbezoeken 8
2.4	Waargenomen en te verwachten beschermde soorten 13
3	Toetsing effecten planontwikkeling 15
3.1	Beschrijving inrichtingsmaatregelen 15
3.2	Effecten op beschermde soorten 15
3.2.1	<i>Vogels</i> 15
3.2.2	<i>Grondgebonden zoogdieren</i> 16
3.2.3	<i>Vleermuizen</i> 17
3.2.4	<i>Amfibieën en reptielen</i> 17
3.2.5	<i>Planten</i> 17
3.2.6	<i>Overige beschermde soorten</i> 17
3.3	Beschermde gebieden 17
4	Conclusies en aanbevelingen 19
4.1	Conclusie 19
4.2	Zorgplicht 19
4.3	Tot slot 19
5	Literatuur 21
	Bijlage 1: Wettelijk kader 2

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Bernheze is voornemens ten westen van de kern Heesch een woningbouwlocatie van circa 500 woningen te realiseren. De voorgenomen ontwikkeling zal de komende 9 jaren in beslag nemen. De voorgenomen ontwikkeling is onderdeel van een grotere woningbouwopgave van in totaal 1.200 woningen die de komende 20 jaar in een gebied van zo'n 80 hectare zal worden gerealiseerd.

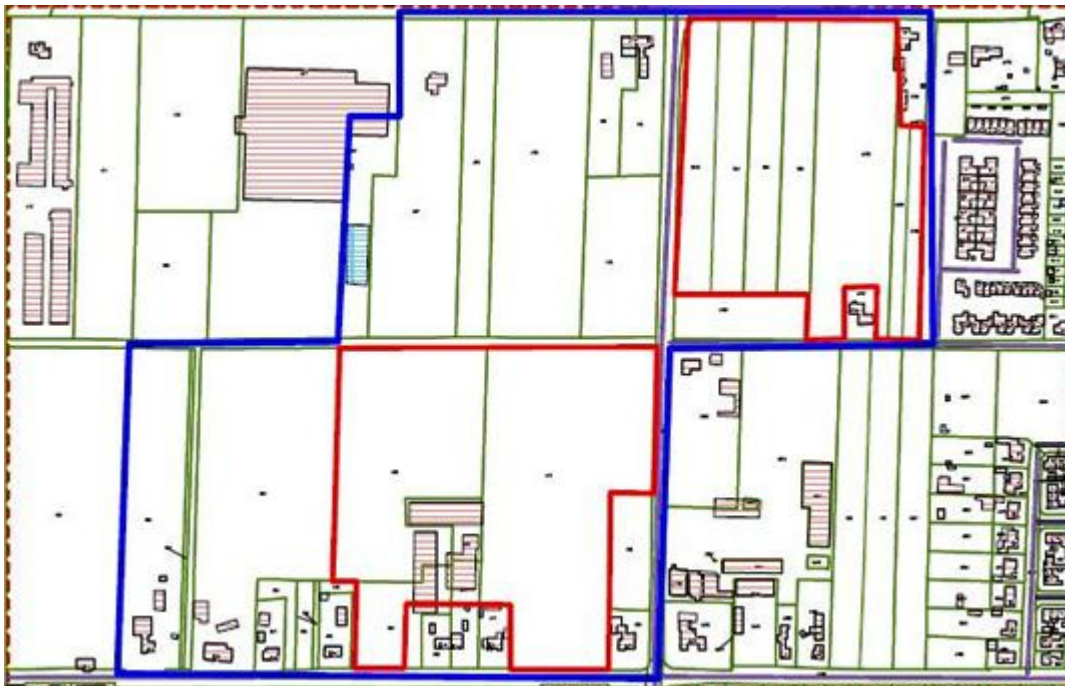
Omdat het vigerende bestemmingsplan niet voorziet in de beoogde ontwikkeling, moet deze worden herzien. In het kader van het op te stellen bestemmingsplan dient een aantal gebiedsonderzoeken te worden uitgevoerd, waaronder een natuurtoets. De ligging van het plangebied is weergegeven in Figuur 1.1.

In voorgaande jaren is reeds een quick-scan natuur (bron: RBOI) uitgevoerd voor het plangebied De Erven. Uit deze quick-scan kwam naar voren dat in het plangebied, naast algemeen voorkomende soorten, ook beschermde en strikt beschermde soorten kunnen voorkomen. Het gaat hierbij om broedvogels, flora (brede wespenorchis, grasklokje en akkerklokje), vissen (bermpje, kleine en grote modderkruiper), amfibieën (o.a. rugstreeppad), reptielen (levendbarende hagedis) en zoogdieren (waaronder vleermuizen). Op basis van de quick-scan is een uitgebreide natuurtoets uitgevoerd. Hierbij zijn de terreinbezoeken zoveel mogelijk afgestemd op GaN-protocollen (Gegevensautoriteit Natuur).

Ten tijde van het veldwerk voor de natuurtoets waren niet voor alle percelen in het plangebied te betreden. De begrenzing van het onderzochte deel van het plangebied is weergegeven in Figuur 1.2.

Figuur 1.1: Globale ligging van het plangebied De Erven te Heesch (bron: google.maps.nl).

Figuur 1.2: De onderzochte percelen (rode kaders) van het plangebied Heesch (in blauw het gehele plangebied).

1.2 Wettelijk kader

Vanuit de huidige natuurwetgeving is de initiatiefnemer bij ruimtelijke ingrepen verplicht op de hoogte te zijn van de in het plangebied mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden, met als doel dat aan deze waarden zo min mogelijk schade wordt toegebracht. Indien schade aan beschermde soorten niet is te voorkomen, is mogelijk een ontheffing ex. art. 75 van de Flora- en Faunawet noodzakelijk. Sinds 23 februari 2005 is het Vrijstellingsbesluit van kracht. Met dit besluit is geregeld dat voor algemeen voorkomende soorten een vrijstelling geldt bij ruimtelijke ingrepen en geen ontheffing meer aangevraagd hoeft te worden. Wel blijft de algemene zorgplicht van kracht (zie Bijlage 1 voor Wettelijk Kader).

1.3 Doel onderzoek

Het doel van voorliggende toetsing is het opsporen van strijdigheden van de voorgenomen ontwikkeling De Erven met de Flora- en faunawet en het bepalen of de aanvraag van een ontheffing noodzakelijk is.

1.4 Werkwijze

Het onderzoek naar natuurwaarden is gericht op inhoudelijke beantwoording van de volgende vragen:

1. Welke (strikt) beschermde soorten komen in het plangebied De Erven voor? Welke beschermingsstatus hebben deze soorten?
2. Welke invloed heeft de voorgenomen woningbouwlocatie De Erven op deze (strikt) beschermde soorten?
3. Als het duurzaam voortbestaan van strikt beschermde soorten in gevaar komt, op welke wijze kan dit verzacht worden (mitigerende maatregelen)?
4. Is een ontheffing ex art. 75 Flora- en faunawet noodzakelijk?
5. Vindt er aantasting plaats van natuurwaarden (wezenlijke waarden en kenmerken) door de voorgenomen ontwikkeling op de EHS? Zo ja, dan wordt het afwegingskader EHS (nee, tenzij-principe) doorlopen om te bepalen of mitigatie en compensatie aan de orde is.
6. Welke vervolgstappen moeten worden ondernomen? Is aanvullend onderzoek noodzakelijk?

Om bovenstaande vragen te beantwoorden zijn de volgende stappen doorlopen:

Stap 1. Bureaustudie

De aanwezigheid van (strikt) beschermde dier- en plantensoorten op basis van bestaande gegevens is gecheckt. Hierbij zijn onder meer telmee.nl, waarneming.nl en (provinciale) verspreidingsatlassen geraadpleegd.

Stap 2. Terreinbezoek

Na het bureauonderzoek zijn twee (gecombineerde) terreinbezoeken aan het plangebied De Erven en de omgeving gebracht. Hierbij is, op basis van de gegevens van de bureaustudie en de quick-scan beoordeeld voor welke soorten het plangebied daadwerkelijk een geschikt habitat biedt en daarmee welke soorten er daadwerkelijk voor kunnen komen. Daarnaast wordt beoordeeld in hoeverre de geplande werkzaamheden een negatief effect kunnen hebben op aanwezige natuurwaarden en (strikt) beschermde soorten.

Stap 3. Effectenonderzoek

Op basis van de beschrijving van de voorgenomen maatregelen en de verzamelde gegevens van stap 1 en 2 zijn de (mogelijke) effecten (vernietiging, verstoring, versnippering) op de verwachte beschermde soorten en de EHS beschreven. Voor de verwachte negatieve effecten op de beschermde soorten worden mitigerende maatregelen voorgesteld.

Stap 4. Conclusies en advies met betrekking tot de ontheffingsaanvraag

Op basis van de beschikbare gegevens, de bevindingen uit de terreinbezoeken en de effectbeoordeling zijn gemotiveerde conclusies getrokken omtrent de haalbaarheid, eventueel onder voorwaarden, van de werkzaamheden in het plangebied en de noodzaak van een ontheffing ex art. 75 Flora- en faunawet. Daarbij is aangegeven in welke periode de werkzaamheden uitgevoerd dienen te worden om (beschermde) natuurwaarden te ontzien. Daarnaast zijn er aanbevelingen gedaan voor tijdens de uitvoering en hoe om te gaan met de algemene zorgplicht voor beschermde soorten in het plangebied. Mitigerende maatregelen zijn beschreven, zodat deze maatregelen opgenomen kunnen worden in een bestek.

Stap 5. Afwegingskader EHS

Op basis van de voorgenomen ontwikkeling is bepaald of sprake is van een aantasting van het beschermde EHS-gebied.

Stap 6. Vervolgtraject

Naar aanleiding van de stappen 1 t/m 5 is aangegeven welke vervolgstappen genomen moeten worden. Aangegeven is welk aanvullend onderzoek, indien noodzakelijk, uitgevoerd moet worden en voor welke soorten een ontheffingsaanvraag noodzakelijk is.

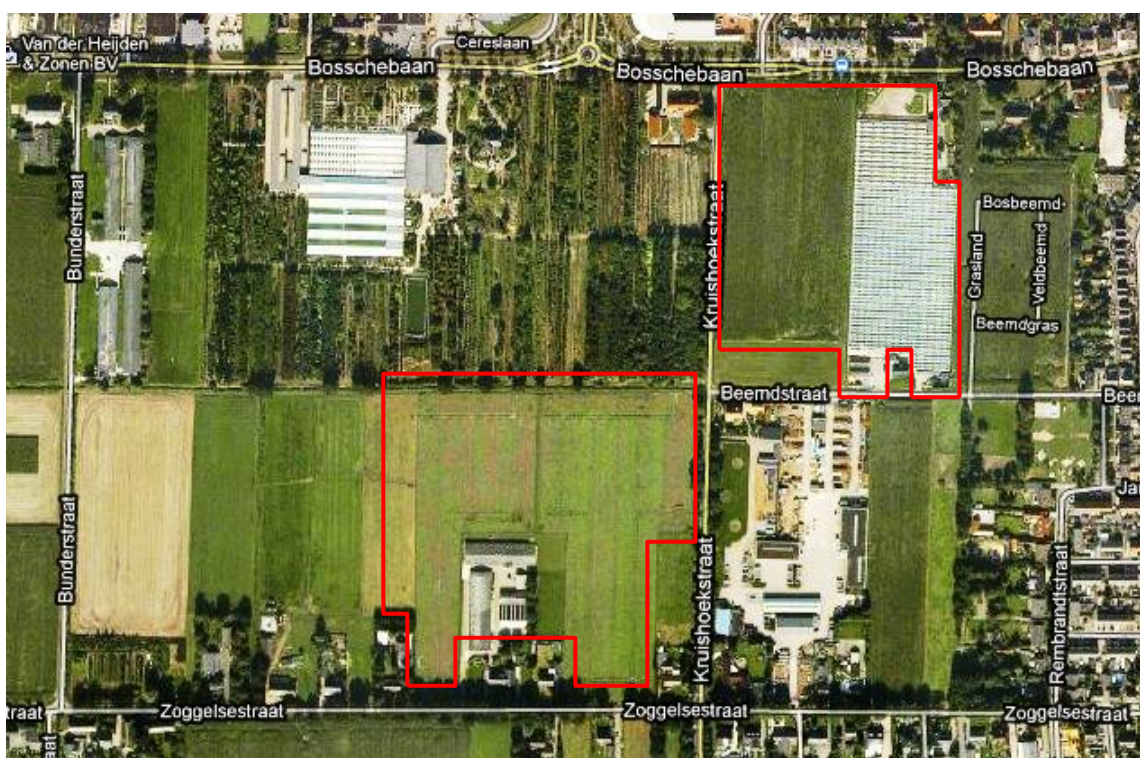
1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de resultaten beschreven van de uitgevoerde natuurtoets. Hier komen de bureaustudie en de terreinbezoeken aan de orde. Hoofdstuk 3 beschrijft de voorgenomen ontwikkeling en de effecten op de voorkomende en de te verwachten soorten en natuurwaarden. Hoofdstuk 4 bevat tenslotte de conclusies en aanbevelingen van het voorliggende onderzoek.

2 Gebiedsbeschrijving

2.1 Huidige situatie

Het plangebied is gelegen aan de westzijde van de kern Heesch. Het plangebied wordt aan de noordzijde begrensd door de Bosschebaan, aan de zuidzijde door de Zoggelsestraat, aan de westzijde door de Kruishoekstraat en het Grasland en aan de westzijde door een landbouwperceel en het tuincentrum aan de Bosschebaan. Het plangebied is grotendeels in het gebruik als grasland en akkerland. In het zuiden van het gebied aan de Zoggelsestraat, aan de noordzijde aan de Bosschebaan en aan de Beemdstraat is bebouwing aanwezig. De kas die aanwezig was in de noordoost hoek van het plangebied is reeds gesloopt.

Figuur 2.1: Luchtfoto met ligging onderzochte percelen (rode omlijning) (bron: google.maps).

2.2 Bureaustudie natuurwaarden

Om een inschatting te maken van de soortgroepen en specifieke soorten die in en rond het plangebied voorkomen, is de landelijke databank voor natuurwaarnemingen geraadpleegd, waaronder telmee.nl en waarneming.nl. Het invoerportaal waarneming.nl is een website waarop door vrijwilligers natuurwaarnemingen in Nederland worden verzameld. Telmee.nl is het invoerportaal van de landelijke Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's). Er kan informatie over diverse soortgroepen tot op kilometerhokniveau worden verkregen.

Volgens telmee.nl en waarneming.nl komen in het plangebied voornamelijk algemene soorten voor van de soortgroepen zoogdieren, amfibieën, vinders/libellen en vogels. Telmee.nl en waarneming.nl geven aan dat in de afgelopen 5 jaar geen strikt beschermde diersoorten zijn waargenomen. Het berrpje en kleine modderkruiper zijn niet waargenomen in het plangebied. De kleine modderkruiper komt voor ruim 2 kilometer ten zuiden en circa 1 kilometer ten westen, nabij Zoggel, van het plangebied. De grote modderkruiper is bekend uit de omgeving. De strikt beschermde rugstreeppad komt niet voor in het plangebied en omgeving. De soort wordt regelmatig waargenomen ten oosten van Heesch. De levendbarende hagedis is niet bekend in de omgeving van het plangebied. De

dichtstbijzijnde waarnemingen liggen op ruim 2 - 3 kilometer afstand. Strikt beschermde vleermuizen zijn de afgelopen 5 jaar niet gemeld in het plangebied of omgeving.

Aanvullende gegevens over het mogelijk voorkomen van beschermde soorten is verkregen uit verschillende verspreidingsatlassen. Het betreft hier gegevens van de soortgroepen broedvogels (SOVON, 2002), zoogdieren (VZZ), Twisk & Limpens (2006) en libellen (Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002), dagvlinders (Bos *et al.*, 2006), reptielen en amfibieën (www.RAVON.nl), Van Delft & Schuitema (2005) en insecten (www.Naturalis.nl\EIS).

Op basis van de verspreidingsgegevens van een soort, in combinatie met kennis van de terreingeschiktheid voor deze soorten, is nagegaan of deze soorten mogelijk in het plangebied of de omgeving kunnen voorkomen. De resultaten zijn opgenomen in tabel 2-1 (zie § 2.4).

Het voorkomen van wettelijk beschermde soorten in een uurhok of kilometerhok betekent niet dat deze soorten zich in of in de directe omgeving van het zoekgebied bevinden. Het zoekgebied omvat slechts een klein deel van het kilometerhok en daarmee ook een beperkt aantal verschillende biotopen en habitats. Met behulp van het terreinbezoek is nagegaan welke dit zijn. Hierdoor kan meer duidelijkheid gegeven worden over de voorkomende dan wel verwachte soorten in het zoekgebied.

2.3 Terreinbezoeken

Het plangebied is bezocht op 2 mei en 4 juni 2011 door een deskundige ecooloog van Oranjewoud. Het bezoek op 4 juni was opgedeeld in een middag- en avondbezoek voor vleermuizen en steenuil. Hierbij is de begrenzing, zoals aangegeven in Figuur 1-2, aangehouden.

Het eerste terreinbezoek heeft plaatsgevonden in de zeer droge periode in het voorjaar van 2011. De afwezigheid van regen was duidelijk zichtbaar in het plangebied. De watergang die loopt in het verlengde van de Beemdstraat stond droog en veel vegetatie was verdord. Het tweede bezoek heeft plaatsgevonden na een periode van regen, zodat de vegetatie in het plangebied weer enige opleving had gekend. De watergang stond nog steeds droog. De terreinbezoeken zijn uitgevoerd bij gunstige weersomstandigheden, op de droogte na.

Op basis van de bureaustudie en de aangetroffen biotopen in het plangebied De Erven is een beeld verkregen van het voorkomen van (strikt) beschermde soorten. In deze paragraaf wordt aangegeven wat de bevindingen zijn per aangetroffen biotoop in het plangebied.

In het plangebied De Erven zijn de volgende biotopen aangetroffen:

- Varkensstal met erf en tuin;
- Ruige grasakker;
- Maïsakker;
- Bomenrij en ruigte vegetatie
- Watergang.

Varkensstal met erf en tuin

In het plangebied is aan de Zoggelsestraat een varkensstal aanwezig. Tijdens het terreinbezoek was de stal nog volop in bedrijf. Langs de oostelijke perceelsgrens is een struweel met bomen aanwezig. Achter de varkensstal bevindt zich een ruige vegetatie aanwezig met voornamelijk grote brandnetel en ridderzuring. In deze (ruige) vegetatie worden algemene muizen (o.a. bosmuis) en spitsmuizen (huisspitsmuis) en de egel verwacht. Opmerkelijk was de afwezigheid van vogels in en om de varkensstal. Vogelsoorten met jaarrondbeschermde nesten (o.a. huismus) zijn niet aangetroffen. Rond de woningen aan de Zoggelsestraat, buiten het plangebied, werden luid roepende huismussen waargenomen.

In de open kapschuur is gezocht naar sporen (braakballen, mest) die wijzen op de aanwezigheid van de steen- en kerkuil. Volgens telmee.nl komt de steenuil in de omgeving van het plangebied voor. In de

kapschuur zijn geen aanwijzingen aangetroffen dat de steen- en kerkuil in en rond de varkensstal voorkomt.

Het voorkomen van steenuilen in het plangebied is ook onderzocht middels het avondbezoek op 4 juni. Deze datum valt buiten de inventarisatieperiode (datumgrenzen 15 februari - 15 april) voor steenuilen zoals gehanteerd door SOVON (Van Dijk & Boele, 2011). Aangezien steenuilen zeer territoriaal zijn en ten tijde van het terreinbezoek jongen hebben, is onderzoek goed mogelijk. Bij het onderzoek is gebruik gemaakt van audioapparatuur om steenuilen tot roepen aan te zetten (o.a. Beersma, Beersma & van den Burg, 2009). Hoewel het een eenmalige inventarisatie betreft is een goed beeld te krijgen van de verspreiding van de steenuil in het plangebied De Erven en omgeving. Steenuilen werden niet gehoord of waargenomen in het plangebied.

Foto's 2-1: De varkensstal, kapschuur en ruigte vegetatie in het plangebied.

Ruige grasakker

Achter de varkensstal is een ruige grasland gelegen. De akker loopt vanaf de Zoggelsestraat naar de watergang in het midden van het plangebied. In de ruige grasakker komen algemeen voorkomende plantensoorten voor zoals dravik, kropbaar en overige grassen, gewone reigersbek, melganzevoet en herderstasje. De grasakker is door de voedselrijkdom floristisch weinig interessant. Beschermde plantensoorten zijn niet aangetroffen en worden op basis van een dergelijk (voedselrijk)biotoop ook niet verwacht. Voor algemeen voorkomende muizen en spitsmuizen, zoals veldmuis en huisspitsmuis, is de grasakker een geschikt biotoop. Daarnaast kunnen soorten als haas, konijn (waargenomen), mol (molshoop waargenomen), vos, wezel en hermelijn in dit biotoop aanwezig zijn of gebruiken als foerageergebied.

De ruige grasakker is geen geschikt broedbiotoop voor (algemene) weidevogels. Weidevogels zijn dan ook niet aangetroffen. De omringende bosschages en bomen bieden een uitstekende uitvalbasis voor predatoren, zoals vos, marterachtigen en roofvogels (waargenomen). Het is onwaarschijnlijk dat een weidevogel een succesvol broedsel groot brengt in het plangebied.

Foto's 2-2: De ruige grasakker en gewone reigersbek in het plangebied.

Maïsakker

In het plangebied is een maïsakker aanwezig begrensd door de Beemdstraat en de Bosschebaan. Ten tijde van de veldbezoeken was de akker net ingezaaid en kwamen de jong maïsplanten boven de grond. Langs de akker is een ruige vegetatie met jonge berk, brandnetel, pitrus, braam en witte dovenetel aanwezig. Beschermde plantensoorten zijn niet aangetroffen en worden op basis van het aangetroffen biotoop ook niet verwacht. Langs de akkerranden kunnen algemene muizen en spitsmuizen voorkomen. In de ruige randen gaat het hier om o.a. de bosmuis en rosse woelmuis. De akker zelf is niet geschikt.

Foto's 2-3: De maïsakker en de ruige akkerranden in het plangebied.

Ook in dit biotoop worden geen broedende weidevogels verwacht. De maïsakker ligt besloten tussen wegen en de bebouwing van Heesch. De akker is geen geschikt broedbiotoop voor deze vogelsoorten.

Bomenrij en ruigte vegetatie

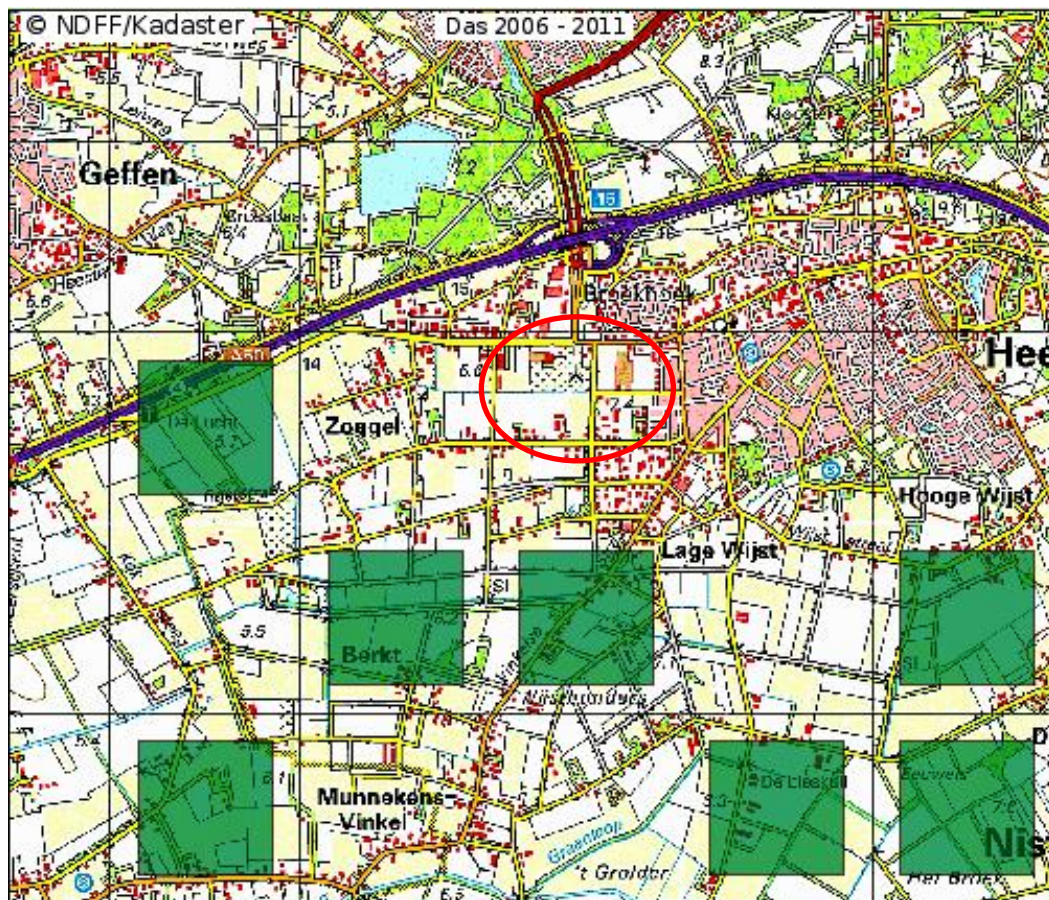
Het plangebied wordt in het midden doorsneden door een landweg in het verlengde van de Beemdstraat. Langs de landweg is een watergang en een bomenrij met ruige vegetatie aanwezig. De bomenrij bestaat voornamelijk uit zomereiken. In de ondergroei zijn trilpopulier, kardinaalsmuts en berken aanwezig. De ruige vegetatie daaronder wordt gedomineerd door braam, fluitekruid en brandnetel. Daarnaast zijn diverse kruiden en grassen aanwezig. Beschermde flora (o.a. brede wespenorchis (juli - augustus), grasklokje (juli - september) en akkerklokje (juli - augustus)) zijn, ondanks nauwkeurig zoeken (vegetatief) niet aangetroffen.

Foto's 2-4: De bomenrij in het midden van het plangebied.

De bomenrij en ruige vegetatie zijn geschikt voor kleine zoogdieren, zoals konijn, egel, bunzing, hermelijn en wezel. In de ondergroei van de bomenrij kunnen algemeen voorkomende muizen en spitsmuizen worden verwacht. Het gaat hierbij naar verwachting vooral om de algemene bosmuis (overal waar dekking aanwezig is), dwergspitsmuis (ruige vegetatie), huisspitsmuis (ruigte vegetatie) en rosse woelmuis (o.a. dicht struik- en/of kruidlaag). Daarnaast is de ruige ondergroei een geschikt landbiotoop voor de algemene amfibiesoorten gewone pad en bruine kikker.

De bomenrij en ruige vegetatie vormen een potentieel geschikt leef- en foerageergebied voor de steenmarter en das. Uit de verspreidingsatlassen en Telmee.nl blijkt echter dat de steenmarter niet in de omgeving van het plangebied voorkomt. De das is een bekende bewoner van het Brabantse Land.

Figuur 2-2: Waarnemingen (periode 2006 - 2011) van de das in de omgeving van het plangebied (bron: Telmee.nl). De globale ligging van het plangebied is in de rode cirkel aangegeven.

Uit Figuur 2-2 is op te maken dat de soort in de omgeving van het plangebied is waargenomen. In het plangebied zijn echter geen sporen of aanwijzingen (prenten, haren aan prikkeldraad etc.) aangetroffen die wijzen op het voorkomen van de das.

De levendbarende hagedis is niet aangetroffen tijdens de veldbezoeken in het plangebied. Op basis van de Werkatlas amfibieën en reptielen in Noord-Brabant (Van Delft & Schuitema, 2005) en Telmee.nl wordt deze soort ook niet verwacht. De dichtstbijzijnde leefgebieden zijn gelegen op enkele heidegebieden aan de oostzijde van Heesch.

De bomenrij en ruige vegetatie bieden een geschikt broedbiotoop voor diverse algemene vogelsoorten. Tijdens de veldbezoeken zijn hier o.a. koolmees, pimpelmees, vink, houtduif, roodborstje en ekster waargenomen.

Tijdens het avond/nachtbezoek van 4 juni is gekeken naar vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen. Conform het vleermuisprotocol zijn hiervoor twee bezoeken (van twee uur) noodzakelijk. Hiervan is afgeweken, aangezien geen duidelijke vliegroute werd aangetroffen en omdat de omgeving van het plangebied ruim voldoende alternatieven aanwezig zijn. Langs de Zoggelsestraat en Bosschebaan zijn bomenrijen aanwezig die een functie kunnen hebben als vliegroute. Foeragerende vleermuizen werden wel aangetroffen, en dan met name langs de bomenrij en op de boomkwekerij. Het ging om circa 10 gewone dwergvleermuizen in twee uur. Op basis van Twisk & Limpens (2006) komt alleen de gewone dwergvleermuis voor in de omgeving van het plangebied. De eerste vleermuizen arriveerden ongeveer een half uur naar zonsondergang. Dit is een indicatie dat verblijfplaatsen niet in de directe omgeving van het plangebied gelegen zijn. De overige delen van het plangebied werden tijdens het bezoek niet gebruikt als vliegroute of foerageergebied.

Watergang

In het plangebied zijn twee watergangen aanwezig. Een watergang ligt langs de bomenrij in het verlengde van de Beemdstraat, de andere watergang is gelegen tussen de maïsakker. Beide watergangen stonden tijdens het onderzoek droog. Een onderzoek naar beschermde vis- en amfibiesoorten was dan ook niet mogelijk. De kleine- en grote modderkruiper en biermpje worden, op basis van het aangetroffen biotoop en de bureaustudie, niet verwacht in de watergangen.

Foto's 2-5: De drooggevallen watergang in het midden van het plangebied.

De oeervegetatie bestaat uit een voedselrijke kruiden, o.a. brandnetel, hondsdraf, weegbree, braam, en fluitekruid. In de watergang (op de drooggevallen bodem) werden blaartrekkende boterbloem, waterscheerling, gele lis en kroos aangetroffen. De oevers vormen een geschikt leefgebied voor algemeen voorkomende muizen (o.a. veldmuis) en spitsmuizen (o.a. huisspitsmuis). De strikt beschermde waterspitsmuis komt, op basis van Telmee.nl en het aangetroffen biotoop, niet voor in de watergangen, aangezien geschikt leefgebied ontbreekt. In dergelijke watergangen komen over het algemeen alleen vrij algemene vissoorten voor, zoals de drie- en tiendoornige stekelbaar. Beschermde vissoorten worden niet verwacht, door gebrek aan water en waterplanten.

Indien in het voorjaar water in de watergang staat is het een geschikt voortplantingsbiotoop voor algemene amfibiesoorten, zoals bastaardkikker, gewone pad, bruine kikker en kleine watersalamander. Een bruine kikker is aangetroffen in de oevervegetatie.

2.4 Waargenomen en te verwachten beschermde soorten

Op basis van de gegevens van de bureaustudie en de terreinbezoeken is een inschatting gemaakt van de verwachte beschermde soorten en de soorten die daadwerkelijk zijn waargenomen tijdens de terreinbezoeken. Deze soorten en het beschermingsregime zijn opgenomen in Tabel 2-1.

Tabel 2-1: Beschermde soorten in het plangebied (bron: literatuur + terreinbezoeken).

Soort		Beschermingsstatus		
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Flora- en faunawet	Habitatrichtlijn Bijlage II/IV	Rode lijst (nov. 2002)
Zoogdieren				
Huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>	X1	-	-
Dwergspitsmuis	<i>Sorex minutus</i>	X1	-	-
Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>	X1	-	-
Bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>	X1	-	-
Rosse woelmuis	<i>Myodes glareolus</i>	X1	-	-
Egel	<i>Erinaceus europeus</i>	X1	-	-
Haas	<i>Lepus europaeus</i>	X1	-	-
Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>	X1	-	-
Mol	<i>Talpa europaea</i>	X1	-	-
Bunzing	<i>Mustela putorius</i>	X1	-	-
Hermelijn	<i>Mustela erminea</i>	X1	-	-
Wezel	<i>Mustela nivalis</i>	X1	-	-
Vos	<i>Vulpes vulpes</i>	X1	-	-
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistellus pipistrellus</i>	X3	Bijlage IV, HR	-
Amfibieën				
Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>	X1	-	-
Kleine watersalamander	<i>Lissotriton vulgaris</i>	X1	-	-
Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>	X1	-	-
Bastaardkikker	<i>Rana klepton esculenta</i>	X1	-	-

Verklaring afkortingen in kolommen:

X = soort is beschermd krachtens de Flora- en faunawet HR = Habitatrichtlijn
beschermingsregime AMvB art.75

1 = soort tabel 1

2 = soort tabel 2

3 = soort tabel 3

Uit de resultaten van de bureaustudie en de terreinbezoeken blijkt dat in het plangebied (strikt) beschermde soorten voor kunnen komen. Het gaat hier om soorten die algemeen voorkomen in Nederland en een strikt beschermde vleermuissoort.

Algemene soorten

Sinds 23 februari 2005 is het Vrijstellingbesluit bij artikel 75 Flora- en faunawet van kracht. Voor de algemene soorten van Tabel 1, te weten: bosmuis, dwergspitsmuis, rosse woelmuis, veldmuis, huisspitsmuis, egel, vos, hermelijn, wezel, bunzing, konijn, haas, mol, bastaardkikker, gewone pad, kleine watersalamander en bruine kikker geldt sindsdien een vrijstelling voor artikelen 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld, mits de zorgplicht in acht wordt genomen.

Strikt beschermde soorten

Voor strikt beschermde soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en Bijlage 1 AMvB art.75 Flora- en faunawet - Tabel 3: gewone dwergvleermuis geldt voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geen vrijstelling. Ook niet op basis van een gedragscode. Voor deze soort is een ontheffing nodig indien verbodsbepalingen worden overtreden. Voor bovengenoemde soorten uit Bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat voor een ruimtelijke ingreep alleen ontheffing kan worden verleend indien deze wordt aangevraagd op grond van een wettelijk belang uit de Habitatrichtlijn. Dit zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b);
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d);
- Dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e).

Indien de werkzaamheden effect hebben op de bovengenoemde soorten uit Tabel 3 is een ontheffing nodig. De ontheffingsaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan vier criteria (zwarte toets):

1. In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast door de werkzaamheden?
2. Is er een wettelijk belang?
3. Is er andere bevredigende oplossing/alternatief?
4. Komt de gunstige staat van instandhouding niet in het geding?

De criteria staan naast elkaar en niet na elkaar (aan alle vier moet voldaan zijn). Voor het verontrusten en verlies van leefgebied van strikt beschermde soorten kan een aanvullend compensatieplan noodzakelijk zijn, waarin in detail mitigerende en compenserende maatregelen worden uitgewerkt.

Vogels zijn niet opgenomen in Tabel 1 t/m 3 van de Flora- en faunawet; alle vogels zijn in Nederland beschermd. Werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord zijn verboden.

Tijdens werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen. Hiervoor is geen standaardperiode, het gaat erom of er een broedgeval is. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keer elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze soorten staan vermeld in categorie 1 t/m 4 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Indien de werkzaamheden effect hebben op deze soorten/nesten is een ontheffing nodig. Voor vogels kan alleen een ontheffing worden verleend op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dit zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b);
- Veiligheid van het luchtverkeer (c);
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d).

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik zijn alleen tijdens het broedseizoen beschermd. Voor deze soorten* is geen ontheffing nodig, indien werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden of maatregelen zijn getroffen om te voorkomen dat deze soorten zich vestigen tijdens het broedseizoen. Buiten het broedseizoen mag van deze soorten het nest worden verplaatst of verwijderd.

* Een deel van deze soorten zijn ondergebracht in categorie 5 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Hoewel het onderbrengen van deze soorten op deze lijst anders doet vermoeden is de vaste rust- en verblijfplaats van deze vogels niet jaarrond beschermd. Dit betreffen namelijk vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor gebroed hebben of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

3 Toetsing effecten planontwikkeling

3.1 Beschrijving inrichtingsmaatregelen

In onderstaande Figuur 3-1 is het Stedenbouwkundig Plan De Erven weergegeven.

In het plangebied ten westen van de kern Heesch wil de gemeente Bernheze een nieuwe woonwijk ontwikkelen. Voor deze ontwikkeling is reeds een haalbaarheidsstudie uitgevoerd en een stedenbouwkundige structuurvisie opgesteld. Het plangebied bestaat uit de eerste twee fasen van in totaal 500 woningen in een gebied van circa 17 hectare.

Figuur 3-1: Stedenbouwkundig Plan De Erven (bron: gemeente Bernheze).

3.2 Effecten op beschermde soorten

Uit de bureaustudie en de terreinbezoeken blijkt dat in het plangebied enkele beschermde en strikt beschermde soorten zijn te verwachten. Per aanwezige beschermde soortgroep worden hieronder de mogelijke consequenties en mitigerende maatregelen aangegeven.

3.2.1 Vogels

In het algemeen kan worden gesteld dat ingrepen in het plangebied tijdens het broedseizoen (globaal 15 maart – eind juli) negatieve effecten hebben op de meeste vogelsoorten door vernietiging van broedplaatsen in bomen, gras- en akkerland, ruigte vegetatie. Tevens treedt er dan versterking van de

reproductie op. Wettelijk gezien wordt daarom ook geen ontheffing verleend indien (broed)vogels worden verstoord. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Bepalend is of er een broedgeval is.

Effecten zijn er alleen als de werkzaamheden plaatsvinden in het broedseizoen en er broedgevallen in het plangebied aanwezig zijn. Buiten het broedseizoen treedt wel enige verstoring op, dit resulteert alleen in het opvliegen van betreffende vogels. Indien de werkzaamheden in de periode september - maart aanvangen is sprake van een permanente verstoring, voordat vogels tot broeden komen. Door deze verstoring zullen broedvogels het zoekgebied mijden als broedplaatsen.

De aangetroffen ekster, koolmees en pimpelmees hebben jaarrond beschermde nesten. In de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' (Min LNV, 2009) worden deze soorten aangegeven als categorie 5. Deze soorten zijn buiten het broedseizoen niet beschermd. Het zijn vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders vestigen. Categorie 5-soorten zijn wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Er is hiervan geen sprake bij de voorgenomen ontwikkeling.

De huismussen (met jaarrond beschermde nesten) worden niet aangetast door de voorgenomen ontwikkeling. De huismussen hebben verblijfplaatsen net buiten het plangebied in de woningen aan de Zoggelsestraat.

Conform de zorgplicht (zie § 4.2) is het van belang om voor het broedseizoen de vegetatie in het plangebied te verwijderen. Hierdoor zijn er geen effecten op (broed)vogels tijdens het broedseizoen.

De gunstige staat van instandhouding van de in het zoekgebied voorkomende of verwachte vogelsoorten zal niet worden aangetast wanneer werkzaamheden buiten het broedseizoen aanvangen.

3.2.2 Grondgebonden zoogdieren

De voorgenomen ontwikkeling (uitvoering) kan met name schade veroorzaken aan algemene muizen en spitsmuizen. Deze schade is maar moeilijk te voorkomen, omdat deze soorten bij onraad hun hol in vluchten en zich bij gunstige omstandigheden nagenoeg het hele jaar voortplanten. Ze leven echter geen van allen in kolonies. Door deze solitaire levenswijze, het betrekkelijk kleine oppervlak aan biotoop en de hoge reproductiesnelheid zal de schade zeer beperkt zijn. De gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten komt niet in het gedrang.

Effecten op kleine zoogdieren zoals muizen kunnen worden beperkt door gefaseerd te werk te gaan. Dit houdt in dat eerst de vegetatie wordt gekapt, gemaaid of verwijderd, alvorens in een later stadium met afgraven/verwijderen top laag/oever te beginnen. Het hierdoor eerst minder geschikt gemaakte leefgebied kan dan tijdig door de aanwezige zoogdieren worden verlaten. Ten aanzien van deze soorten geldt dat ze niet tijdens de winterslaap mogen worden verstoord door het verwijderen van vegetatie.

Grotere zoogdieren, als de hermelijn, wezel, bunzing, vos, konijn, haas en egel hebben grote leefgebieden en zullen tijdens de werkzaamheden het plangebied mijden. In de omgeving is geschikt leef- en rustgebied aanwezig voor deze soorten. Ook aanwezige mollen zullen het plangebied mijden na aanvang van de werkzaamheden. Effecten op populatieniveau van deze soorten worden niet verwacht.

De gunstige staat van instandhouding van voorkomende en verwachte zoogdieren zal niet worden aangetast als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling.

3.2.3 Vleermuizen

In het plangebied zijn foeragerende gewone dwergvleermuizen aangetroffen rond de bomenrij en op de boomkwekerij. Het ging hierom circa 10 vleermuizen. Negatieve effecten op vleermuizen worden echter niet verwacht door de voorgenomen ontwikkeling. In het Stedenbouwkundig Plan De Erven is veel groen opgenomen, dat als foerageergebied en vliegrouete kan dienen. Langs de Zoggelsestraat en Bosschebaan zijn bomenrijen aanwezig die tevens een functie kunnen hebben als vliegrouete. Alleen wanneer er sprake is van het verstoren van vaste rust- en verblijfplaatsen, vliegrouetes en belangrijke foerageerplaatsen van vleermuizen zijn maatregelen noodzakelijk. Dergelijke verstoreng is hier niet aan de orde.

De gunstige staat van instandhouding van vleermuizen zal niet worden aangetast als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling.

3.2.4 Amfibieën en reptielen

Door het uitvoeren van voorgenomen ontwikkeling kan voortplantingsbiotoop van algemene amfibieën worden verstoord en aangetast. Dit geldt met name voor soorten die in het water overwinteren, namelijk de bastaardkikker. De bastaardkikker is een algemeen voorkomend soort. Schade aan amfibieën is het grootst als de werkzaamheden in het voortplantingsseizoen plaatsvindt (half maart tot en met juni). In deze periode zijn voornamelijk de larven aanwezig in het water. De volwassen dieren (bruine kikker en gewone pad) trekken na de eiafzetting weer het land op, waar ze tot de overwinteringsperiode verblijven. De bruine kikker, gewone pad en kleine watersalamander overwinteren op het land in holletjes in de bodem, onder bladafval, takkenhopen of stenen.

Bij de ontwikkeling van De Erven zal landbiotoop (overwinteringsplaatsen) van amfibieën worden vernietigd. Indien het leefgebied van tevoren ongeschikt wordt gemaakt door de vegetatie te verwijderen voor de overwinteringsperiode (september - oktober) is de schade beperkt tot een enkel individu. Het gaat hier om algemeen voorkomende amfibiesoorten. De voorgenomen ontwikkeling heeft geen effecten op populatieniveau.

Er zijn geen effecten te verwachten op beschermde reptielen, omdat ze niet zijn aangetroffen tijdens de terreinbezoeken en op basis van de aangetroffen biotopen en de bureaustudie ook niet worden verwacht in het plangebied.

De gunstige staat van instandhouding van de bastaardkikker, bruine kikker, gewone pad en kleine watersalamander zal niet worden aangetast als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling.

3.2.5 Planten

Er zijn geen effecten te verwachten op beschermde plantensoorten, omdat ze niet zijn aangetroffen tijdens de terreinbezoeken en de aangetroffen biotopen niet geschikt zijn.

3.2.6 Overige beschermde soorten

Er zijn geen effecten te verwachten op andere beschermde soorten, zoals dagvlinders, libellen en andere ongewervelden, omdat ze niet zijn aangetroffen tijdens de terreinbezoeken en de aangetroffen biotopen niet geschikt zijn.

3.3 Beschermde gebieden

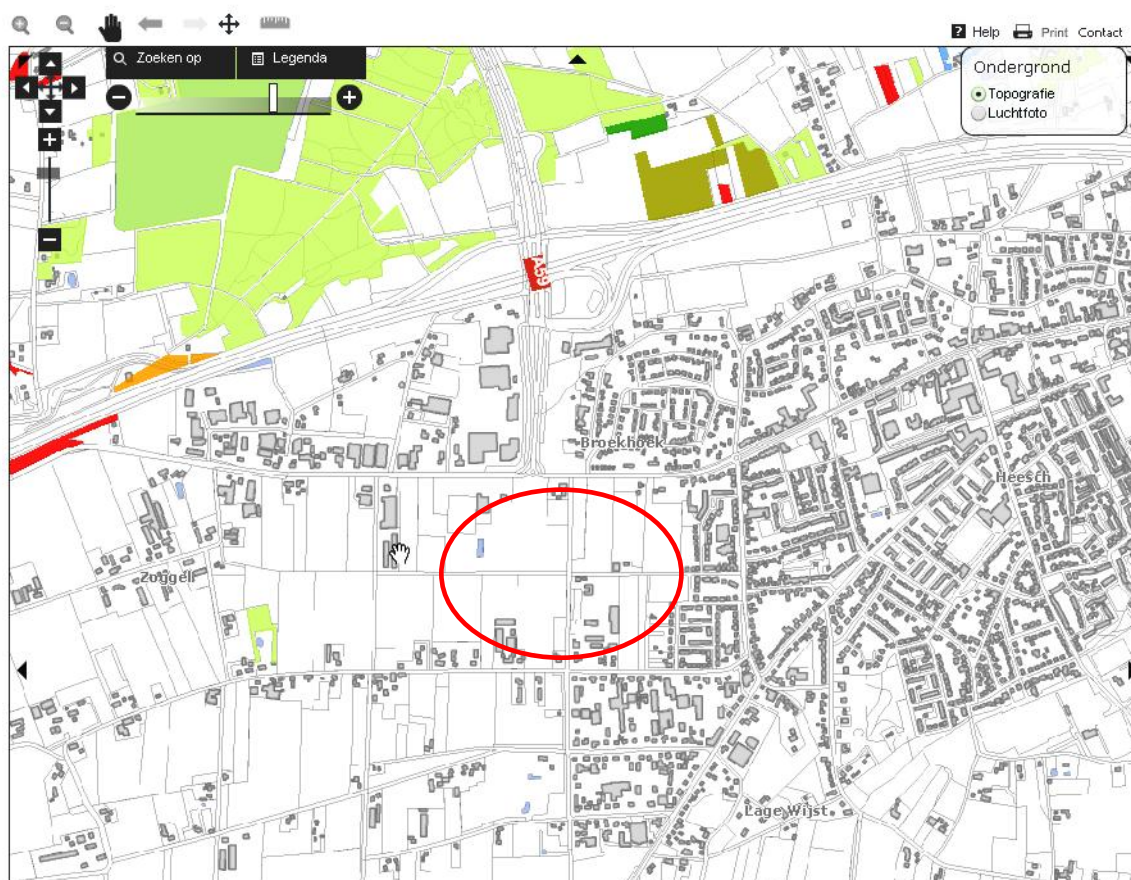
Op ruim 500 meter ten westen en ruim 800 meter ten noorden van het plangebied zijn gebieden gelegen welke deel uitmaakt van de Ecologische Hoofdstructuur (zie Figuur 3-2).

Binnen de ecologische hoofdstructuur geldt een "nee, tenzij"-benadering. Dit houdt in dat bestemmingswijzigingen niet mogelijk is als daarmee sprake is van ruimtebeslag binnen de EHS, of de

wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant worden aangetast, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang.

Omdat het plangebied geen onderdeel uitmaakt van de EHS is het beschermingsregime van de EHS dus niet van toepassing op het plangebied. Er is geen sprake van direct of indirect ruimte beslag. Eventuele indirecte gevolgen van de voorgenomen ontwikkeling mogen geen aantasting van de wezenlijke kenmerken of waarden van de EHS tot gevolg hebben. De ontwikkeling vindt plaats op ruim voldoende afstand van de beschermde gebieden. Een nieuwe woonwijk zal geen (extra) versturende effecten hebben op zijn directe omgeving.

Informatiekaart - Ecologische hoofdstructuur - EHS

Figuur 3-2: Informatiekaart - Ecologische hoofdstructuur - EHS (bron: provincie Noord-Brabant) met globale ligging van het plangebied (rode cirkel).

De provincie Noord-Brabant streeft met de ecologische hoofdstructuur naar een samenhangend netwerk van natuurgebieden. Deze samenhang ontstaat door het vergroten van natuurgebieden, de ontwikkeling van nieuwe natuurgebieden en de aanleg van ecologische verbindingzones. De ecologische hoofdstructuur moet bijdragen aan het oplossen van de problemen als verdroging, vermesting en versnippering. Het doel is om te komen tot duurzame populaties van kwetsbare planten- en dieren.

De voorgenomen ontwikkeling De Erven doet geen afbreuk aan dit doel. De voorgenomen ontwikkeling veroorzaakt geen aantasting in de vorm van verdroging, vermesting of versnippering. Er is ook geen aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden. De terreinbezoeken en de bureaustudie hebben aangetoond dat in het plangebied geen belangrijke natuurwaarden aanwezig zijn. Aanwezige natuurwaarden en duurzame populaties worden dan ook niet geschaad.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusie

Flora- en faunawet

Kort samengevat is het resultaat van de natuurtoets dat zich in het plangebied geen strikt beschermde dier- of plantensoorten bevinden die de voorgenomen ontwikkeling van De Erven wezenlijk kunnen beïnvloeden. In het kader van het nieuwe bestemmingsplan zijn er vanuit flora en fauna geen belemmeringen voor de bestemmingswijziging.

Door de werkzaamheden in het plangebied zijn negatieve effecten op een aantal algemene, beschermde soorten te verwachten. Door een zorgvuldige werkwijze en het nemen van mitigerende maatregelen (o.a. juiste periode van uitvoering) kan schade worden voorkómen en blijven negatieve effecten beperkt. Voor de effecten op de algemene voorkomende, maar beschermde soorten hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd. Voor de algemene soorten geldt een vrijstelling, de zorgplicht blijft wel van kracht.

4.2 Zorgplicht

Voor alle beschermde soorten, dus ook voor de soorten die zijn vrijgesteld van de ontheffingsplicht, geldt wel een zogenaamde 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en faunawet). Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aan beschermde soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het niet verontrusten of verstoren in de kwetsbare perioden zoals de winterslaap, de voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen.

Werken buiten kwetsbare periode

De kwetsbare perioden voor de verschillende soortgroepen zijn niet allen gelijk. Als 'veilige' periode voor alle groepen geldt in het algemeen de periode van half augustus tot half november, de periode waarin de voortplantingstijd achter de rug is en dieren als vleermuizen, overige zoogdieren en amfibieën nog niet in winterslaap zijn. Indien voorbereidende werkzaamheden, bijvoorbeeld bouwrijp maken, in die periode worden uitgevoerd, kan daarna gedurende het winterseizoen en het daarop volgende voorjaar probleemloos worden gewerkt.

Werken in kwetsbare periode

Indien vooraf bekend is dat werkzaamheden moeten worden uitgevoerd binnen de kwetsbare perioden van de soorten, is het zaak ervoor te zorgen dat het gebied tegen die tijd ongeschikt is als leefgebied voor die soorten. Zo kan bijvoorbeeld vegetatie gedurende het groeiseizoen worden verwijderd, zodat er geen vogels gaan broeden en het tegen de winter ook ongeschikt is voor kleine zoogdieren die in winterslaap gaan.

Indien tijdens de uitvoering van de werkzaamheden beschermde soorten worden waargenomen dienen maatregelen te worden genomen om schade aan deze individuen zo veel mogelijk te voorkomen.

4.3 Tot slot

De voorliggende natuurtoets is gebaseerd op inventarisatiegegevens van derden, literatuuronderzoek en enkele intensieve terreinbezoeken.

Een dergelijk onderzoek kan niet geheel uitsluiten, dat tijdens de uitvoering van de werkzaamheden, (strikt) beschermde soorten worden aangetroffen. Gezien het gebruik en de kennis van aanwezige natuurwaarden in het plangebied worden de risico's op verstoring van beschermde soorten als minimaal ingeschat. Eventueel aangetroffen soorten dienen verplaatst te worden naar geschikt leefgebied in de omgeving.

Indien u nog vragen heeft naar aanleiding van deze rapportage kunt u contact opnemen met onze ecologisch adviseur M.L. (Michel) Braad (06-20606920) van ons bureau.

5 Literatuur

Beersma, P., W. Beersma & A. van den Brug. Steenuilen. Roodbond Uitgeverij, derde druk.

Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff, De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea. - Nederlandse Fauna 7. Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland.

Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. Van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, 3e herziene druk.

Delft, J.J.C.W. van & W. Schuitema, 2005. Werkatlas amfibieën en reptielen in Noord-Brabant. RAVON Noord-Brabant, Tilburg / Stichting RAVON, Nijmegen.

van Dijk A.J. & Boele A. 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Lange, R., P. Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek, 1994. Zoogdieren van West-Europa. Stichting Uitgeverij KNNV en VZZ i.s.m. Vereniging Natuurmonumenten.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Augustus 2009.

SOVON, 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels. SOVON Vogelonderzoek Nederland, KNNV Uitgeverij / Naturalis / EIS-Nederland.

Twisk, P & H. Limpens, 2006. Een thuis voor de vleermuis. Beschermingsplan voor vleermuizen in Noord-Brabant. Zoogdierverseniging VZZ. In opdracht van de Provincie Noord-Brabant.

Internet:

www.ravon.nl
www.waarneming.nl
www.vzz.nl
www.telmee.nl
www.brabant.nl

Bijlage 1: Wettelijk kader

Hieronder volgt een algemene beschrijving van de Natuurwetgeving, gevolgd door betreffende onderdelen van de wetgeving.

De Nederlandse natuurwetgeving

De Nederlandse natuurwetgeving valt uiteen in gebiedsbescherming en soortbescherming. De gebiedsbescherming is geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998 en omvat de Natura 2000-gebieden. In de Natura 2000-gebieden zijn de beschermde natuurmonumenten alsmede de gebieden met de status Vogel- en/of de Habitatrichtlijn-gebied (voorheen Speciale Beschermings-Zones (SBZ's)) opgenomen.

Globaal kan gesteld worden dat de gebiedsbescherming gericht is op de bescherming van de waarden waarvoor een gebied is aangewezen. Deze bescherming is gebiedspecifiek, maar kent wel de zogenaamde externe werking. Dat wil zeggen dat ook handelingen buiten het beschermde gebied niet mogen leiden tot verlies aan kwaliteit in het beschermde gebied.

De soortbescherming is opgenomen in de Flora- en faunawet. Deze wet omvat ook de bescherming van Habitatrichtlijnsoorten buiten de aangewezen Natura 2000-gebieden welke zijn vermeld in bijlage IV. Deze bescherming geldt overal in Nederland, ook in de beschermde gebieden. De soortbescherming kent geen externe werking. Projecten worden getoetst aan de directe invloed op beschermde waarden binnen de grenzen van het projectgebied.

Conform deze wet is de initiatiefnemer bij ruimtelijke ingrepen verplicht op de hoogte te zijn van mogelijke voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied.

Vanuit de kennis dienen plannen en projecten getoetst te worden aan eventuele strijdigheid met de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet (zie paragraaf 2.2 van het voorgaande rapport).

Flora- en faunawet

Onder de werking van de Flora- en faunawet vallen circa 1.000 dier- en plantensoorten. Alle inheemse zoogdieren (m.u.v. de huismuis en zwarte en bruine rat), vogels, amfibieën en reptielen zijn beschermd. Tevens hebben een aantal soorten planten, vissen, insecten en ongewervelden een beschermde status. Voor de in het wild voorkomende planten en dieren geldt de algemene zorgplicht (art. 2).

Volgens de Flora- en faunawet mogen beschermde dier- en plantensoorten niet worden verwond, gevangen, opzettelijk worden verontrust of gedood. Voortplanting- of vaste rust- of verblijfplaatsen mogen niet worden beschadigd, vernield of verstoord.

Beschermde planten mogen op geen enkele wijze van hun groeiplaats worden verwijderd of vernield.

De verbodsbepalingen van de wet staan genoemd in onderstaand kader.

Verboden handelingen met betrekking tot beschermde planten:

Artikel 8: Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of om een andere manier van de groeiplaats verwijderen van planten

Artikel 13: Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van planten

Verboden handelingen met betrekking tot beschermde dieren:

Artikel 9: Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen van dieren. Het met het oog op bovenstaande doelen opsporen van dieren.

Artikel 10: Het opzettelijk verontrusten van dieren

Artikel 11: Het beschadigen, vernielen, uithalen wegnemen, verstoren van nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren.

Artikel 13: Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van dieren

De werkingssfeer van de Flora- en faunawet is niet beperkt tot of gerelateerd aan speciaal aangewezen gebieden, maar geeft soorten **overal** in Nederland bescherming.

In artikel 75 van de Flora- en faunawet worden de ontheffingsmogelijkheden weergegeven. Op 23 februari 2005 is de Algemene Maatregel van Bestuur m.b.t. artikel 75 van de Flora- en faunawet in werking getreden. Middels deze AMvB wordt onder bepaalde voorwaarden een algemene vrijstelling geregeld van de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet. Deze vrijstelling geldt voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, bestendig gebruik en bestendig beheer en onderhoud en voor bepaalde (algemeen voorkomende) soorten. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af het de dier- of plantensoorten die voorkomen in het zoekgebied. In de AMvB worden hiertoe verschillende beschermingsregimes onderscheiden.

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime AMvB:

Voor deze soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling van de ontheffingsplicht. Voor deze soorten is derhalve geen ontheffing nodig. Wel geldt ten aanzien van deze soorten de zorgplicht, die eveneens van de Flora- en faunawet uitgaat.

Soorten die vallen onder de vrijstelling betreft onder andere algemene zoogdiersoorten, zoals algemene muizen- en spitsmuizen, de Egel, Konijn en Mol, Ree en Vos; algemene amfibieënsoorten, waaronder de Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander en plantensoorten als Grasklokje en Gewone dotterbloem.

- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime AMvB:

Voor soorten van tabel 2 van de AMvB is bij ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling mogelijk van de ontheffingsplicht, indien gewerkt wordt volgens een door het Ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode. Ontbreekt zo'n gedragscode, dan dient ontheffing aangevraagd te worden, welke wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort'(lichte toets). Daarnaast geldt ook voor soorten van tabel 2 de algemene zorgplicht.

- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrictlijn en in Bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime AMvB.

Voor soorten van tabel 3 geldt het zwaarste beschermingsregime en is bij ruimtelijke ontwikkelingen geen vrijstelling mogelijk van de ontheffingsplicht, ook niet met een gedragscode. Voor deze soorten dient een ontheffing aangevraagd te worden, welke aan vier criteria wordt getoetst (zware toets): de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats wordt niet aangetast, er is sprake van een in of bij wet genoemd belang, er is geen alternatief en 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort'. Daarnaast geldt ook voor soorten van tabel 3 de algemene zorgplicht.

Voor Bijlage 1 soorten uit Tabel 3 kan ontheffing worden aangevraagd op grond van alle belangen genoemd in het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten. In de praktijk komen bij Bijlage 1- soorten onderstaande vier belangen het meeste voor bij een ontheffing voor een ruimtelijke ingreep:

1. Bescherming van flora en fauna (b);
2. Volksgezondheid of openbare veiligheid (d);
3. Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e);
4. Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimte inrichting of ontwikkeling (j)

Voor Bijlage IV-soorten van de Habitatrichtlijn uit Tabel 3 geldt voor een ruimtelijke ingreep alleen ontheffing wordt verleend op grond van een belang uit de Habitatrichtlijn:

1. Bescherming flora en fauna (b)
2. Volksgezondheid of openbare veiligheid (d);
3. Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e);

- **Vogels**

Vogels zijn niet opgenomen in Tabel 1 t/m 3; alle vogels zijn in Nederland gelijk beschermd. T.a.v. vogels geldt, dat werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord verboden zijn.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen geldt een vrijstelling wanneer gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode. Ontbreekt zo'n gedragscode dan dient formeel een ontheffing te worden aangevraagd. Voor broedvogels wordt echter geen ontheffing verleend waarbij als voorwaarde wordt gesteld dat broedvogels niet verstoord mogen worden tijdens het kwetsbare broedseizoen; dit mede in het kader van de algemene zorgplicht die ook voor vogels geldt.

Bescherming van vogelnesten

Tijdens werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen. Hiervoor is geen standaardperiode, het gaat erom of er een broedgeval is. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keer elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze soorten staan vermeld in categorie 1 t/m 4 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Indien de werkzaamheden effect hebben op deze soorten is een ontheffing nodig. Voor vogels kan alleen een ontheffing worden verleend op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dit zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b);
- Veiligheid van het luchtverkeer (c);
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d).

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik zijn alleen tijdens het broedseizoen beschermd. Voor deze soorten* is geen ontheffing nodig, indien werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden of maatregelen zijn getroffen om te voorkomen dat deze soorten zich op de bouwplaats gaan vestigen tijdens het broedseizoen. Buiten het broedseizoen mag van deze soorten het nest worden verplaatst of verwijderd.

* Een deel van deze soorten zijn ondergebracht in categorie 5 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Hoewel het onderbrengen van deze soorten op deze lijst anders doet vermoeden is de vaste rust- en verblijfplaats van deze vogels niet jaarrond beschermd. Dit betreffen namelijk vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor gebroed hebben of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.